

Şəhriyar küçəsi, 26

Radil Fətullayev
Fərid Nuriyev
Ülkər Mamedova
Nigar Orucova

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları

üzrə

Məsələ və Test
toplusu

*PMS – Peşəkar Mühasib Sertifikatı
İmtahanına Hazırlıq üzrə Test Vəsaiti*

BAKİ - 2022

Elmi redaktor: İ.Ü.f.d, Namiq Əlizadə

Aqrokimya MMC-nin maliyyə direktoru, İqtisad üzrə fəlsəfə
doktoru

Rəyçilər:

Radil Fətullayev, Fərid Nuriyev, Ülkər Mamedova, Nigar Orucova.

Maliyyə Hesabatının Beynəlxalq Standartları, PMS imtahanına hazırlıq üçün test
vəsaiti.

Maliyyə hesabatının beynəlxalq standartlarını öyrənmək, o cümlədən onları öz
müəssisələrində sərbəst şəkildə tətbiq etmək, həmçinin “Peşəkar Mühasib Sertifikatı
(PMS)” imtahanına hazırlaşmaq istəyənlər üçün vəsait.

Bakı, “NURLAR” Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi, 2022, 114 səh.

Kitab MHBS üçün PMS (Peşəkar mühasib sertifikatı) almaq istəyən şəxslər üçün
nəzərdə tutulmuşdur. Kitabda Maliyyə hesabatının beynəlxalq standartları olan MUBS
və MHBS-lərin tərkibinə aid məsələlər və testlər verilmişdir.

© İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzi (İATM), 2022

İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzi MMC

AZ1100, Bakı şəhəri, Şəhriyar küç., 26

Tel: (+99412) 480 28 45, +994 77 412 38 30, +99477 277 38 91

E-mail: office@iatm.az

www.iatm.az

Kitabın Azərbaycanda nəşr hüquqları İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzinə aiddir. Müəllifin icazəsi
olmadan kitabın qismən və ya tamamilə təkrar çapı, yayılması, elektron və ya mexaniki üsulla surətinin
çıxarılması qadağandır !

Maliyyə Hesabatlarının Beynəlxalq Standartları

“Peşəkar Mühasib” sertifikat imtahanına hazırlaşmaq istəyənlər üçün test vəsaiti.

MƏSLƏHƏT Qrupu:

Aqil Səfərov <i>İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzinin mühasib təlimçisi</i>	Emin Kazımov <i>Milli Hematologiya və Transfuziologiya Mərkəzi PHŞ-in maliyyə və təchizat şöbəsinin müdiri, İATM-in müəllimi</i>	Mahmud Abasquliyev <i>Taccl Group MMC-nin Baş mühasibi, İqtisadi Araşdırmalar və Tədris Mərkəzinin müəllimi</i>
Rəşad Muradov <i>Expressbank ASC - böyük mühasib, İATM MMC-də təlimçi</i>	Fərid Nuriyev <i>İATM-in mühasib təlimçisi</i>	Mübarək Aydəmirov <i>İATM-in mühasib təlimçisi</i>
Gülnarə Bayramova <i>Bakı Avrasiya Universitetinin müəllimi, İATM-in təlimçisi</i>	Günəl İmamova <i>Premier Audit və Konsaltinq şirkətinin direktor müavini</i>	Abdullah Adilli <i>Bakı Biznes Universitetinin mühasibat uçotu üzrə müəllimi</i>

Məsləhət qrupunda iştirak edən şəxslər kitabın hazırkı vəziyyətə gəlməsində əməyi olan, o cümlədən mövzuların təkmilləşdirilməsi ilə bağlı xüsusi məsləhətləri ilə İATM-ə dəstək verən mütəxəssislərdir.

Gələcəkdə kitabın məsləhət qrupuna qoşulmaq istəyən ekspertlər iatmneshrleri@gmail.com -a yazılı şəkildə müraciət edə bilər.

Məsləhət qrupunun bütün iştirakçılarna İATM adından dərin təşəkkürümüzü bildiririk.

M Ü N D Ə R İ C A T

Ön Söz.....	5
Fəsil 1. Konseptual əsaslar	6
Fəsil 2. Ehtiyatlar (MUBS 2)	9
Fəsil 3. Torpaq, Tikili və Avadanlıq (MUBS 16)	15
Fəsil 4. İnvestisiya mülkiyyəti (MUBS 40)	20
Fəsil 5. Borclar üzrə məsrəflər (MUBS 23).....	22
Fəsil 6. Dövlət subsidiyaları (MUBS 20)	24
Fəsil 7. Qeyri-maddi aktivlər (MUBS 38).....	26
Fəsil 8. Kənd təsərrüfatı (MUBS 41).....	30
Fəsil 9. Aktivlərin qiymətdən düşməsi (MUBS 36).....	32
Fəsil 10. Satış üçün saxlanılmış uzunmüddətli aktivlər və dayandırılmış əməliyyatlar (MHBS 5)	37
Fəsil 11. Müştərilərlə müqavilələr üzrə gəlirlər (MHBS 15)	40
Fəsil 12. İcarələr (MHBS 16)	49
Fəsil 13. Maliyyə alətləri (MHBS 9)	55
Fəsil 14. Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, Şərti öhdəliklər və Şərti aktivlər (MUBS 37)	59
Fəsil 15. Hesabat dövründən sonrakı hadisələr (MUBS 10).....	65
Fəsil 16. Xarici valyuta məzənnələrində dəyişikliklərin təsiri (MUBS 21)	67
Fəsil 17. Uçot siyasətləri, uçot qiymətləndirmələrində dəyişikliklər və səhvlər (MUBS 8).....	70
Fəsil 18. Mənfəət vergisi və Təxirə salınmış vergi (MUBS 12).....	76
Fəsil 19. Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti Haqqında Hesabat (MUBS 7).....	89
Fəsil 20. Konsolidə edilmiş maliyyə hesabatları.....	85
Mövzular üzrə cavablar	89
Beynəlxalq Standartlara uyğun mühasibat uçotu subyektləri üçün hesablar planı.....	98
İstifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı	113

Bismilləhırrahmanırrahim

“Qeybin açarları Allahın yanındadır. Ondan başqası onları bilə bilməz. O, quruda və dənizdə nə varsa, hamısını bilir. Yərə düşən elə bir yarpaq yoxdur ki, Allah onu bilməsin. Yerin qaranlıqları içindəki toxum və yaş-quru nə varsa, hamısı açıq-aydın bir kitabdadır (ləvhi-məhfuzdadır).”

Qurani-Kərim, Ənam surəsi, 59-cu ayə

“Elm maldan üstündür. Çünki elm səni qoruyar, mal-dövləti isə sən özün qorormalısan”
Hz.Əli

ÖN SÖZ

Hörmətli oxucu!

Məlum olduğu kimi, 2021-ci ilin noyabr ayından başlayaraq ölkəmizdə mühasiblərin biliklərinin yoxlanılması məqsədilə Dövlət İmtahan Mərkəzi (DİM) tərəfindən Peşəkar Mühasib Sertifikatı (PMS) imtahanı keçirilməyə başlamışdır. Qısa müddətdə bu imtahan mühasiblərin peşəkarlığının yoxlanılması üçün mühüm bir sistemə çevrildi. Bu səbəbdən İATM Azərbaycanda mühasibat uçotu sahəsində öncül qurumlardan biri kimi, bu sahədə ədəbiyyatların hazırlanması və nəşrinə başlamışdır. Sizə təqdim olunan bu test vəsaiti məhz DİM tərəfindən keçirilən MHBS üzrə PMS imtahanına hazırlaşmaq istəyən şəxslərə dəstək üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Test vəsaiti 20 fəsildən ibarətdir. Buraya “Konseptual əsaslar”, “Torpaq, Tikili və Avadanlıq (MUBS 16)”, “Aktivlərin qiymətdən düşməsi (MUBS 36)”, “Müştərilərlə müqavilələr üzrə gəlirlər (MHBS 15)”, “İcarələr (MHBS 16)”, “Maliyyə alətləri (MHBS 9)”, “Qiymətləndirilmiş öhdəliklər, Şərti öhdəliklər və şərti aktivlər (MUBS 37)”, “Xarici valyuta məzənnələrində dəyişikliklərin təsiri (MUBS 21)”, “Konsolidə olunmuş maliyyə hesabatları”, “Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti Haqqında Hesabat” və s. digər fəsilər daxildir. Kitabın sonunda tapşırıqların düzgün cavabları verilmişdir. Cavabların verilməsində məqsəd test və tapşırıqlarla müstəqil şəkildə işləmək imkanının yaradılmasıdır. Amma bu həqiqəti də unutmayaq ki, testləri düzgün şəkildə həll etmək üçün nəzəri bilikləri oxumaq lazımdır. İmtahana düzgün hazırlaşmaq nəzəri dərslərdəki materialları dərindən öyrənməklə mümkündür. Təvsiyyə edirik ki, əvvəlcə proqrama müvafiq bölmələrə aid mövzuları nəzəri dərslərdən öyrəndikdən sonra həmin bölməyə aid testləri işləyəsınız.

MHBS üzrə PMS imtahanına hazırlıq məqsədilə test toplusunun nəşri bu sahədə ilk olmaqla bərabər, həmçinin, biliklərin qiymətləndirilməsi işinə böyük töhfədir. Qeyd etmək istəyirik ki, bu sahədə ilk nəşrimiz olmasını nəzərə alaraq kitabda tərtibat və texniki nöqteyi-nəzərdən müəyyən qüsurlar ola bilər. Hər zaman irad və təkliflərinizi qəbul etməyə hazırıq. Sizin irad və təkliflərinizi inşaAllah növbəti nəşrlərimizdə nəzərə almağa çalışacağıq.

Radil Fətullayev

İqtisadi Araşdırmalar və Tədris
Mərkəzinin (İATM-in) Prezidenti

Əlaqə telefonları: 012 480 28 45, Mob: (077) 412 38 30

iatmneshrleri@gmail.com

Fəsil 13. Maliyyə alətləri (MHBS 9)

1. Aşağıdakılardan hansı “Maliyyə Alətlərinin Təqdimatı” adlı 32 №-li MUBS-a əsasən maliyyə aləti kimi təsnif olunmur?

- A) Opsiyonlar
- B) Qeyri-maddi aktivlər
- C) Debitor borcları
- D) Geri alına bilən imtiyazlı səhmlər

Düzgün cavab: B

5. Borc alətlərinə edilən investisiya neçə üsulla uçota alınır?

- A) 1
- B) 2
- C) 3
- D) 4

Düzgün cavab: C

8. Maliyyə alətləri/öhdəliklərinin tanınma metodlarına əsasən uyğunluğu müəyyən edin.

- 1. Konvertasiya oluna bilən istiqrazlar
- 2. Ticarət üçün tutulmayan maliyyə öhdəliyi
- 3. Kapital investisiyaları (defolt təsnifat)
 - a) mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyər
 - b) öhdəlik və kapital olmaqla ikili tanınma
 - c) amortizasiya olunmuş dəyər metodu

- A) 1-c; 2-a; 3-b
- B) 1-b; 2-c; 3-a
- C) 1-a; 2-c; 3-b
- D) 1-c; 2-b; 3-a

Düzgün cavab: B

10. DAWN şirkəti 1 yanvar 20X6-cü ildə 100,000 AZN dəyərində, 5% nominal faiz dərəcəsi ilə istiqraz buraxır. Emissiya xərcləri 3,000 AZN təşkil edir. Bu istiqrazların mükafatla (premiumla) geri qaytarılma ehtimalı var və effektiv faiz dərəcəsi illik 8% təşkil edir. 31 dekabr 20X8-ci ildə başa çatan il üçün maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda göstərilməli olan öhdəliyin balans dəyəri nə qədər olmalıdır?

- A) 99,760 AZN
- B) 102,741 AZN
- C) 94,760 AZN
- D) 107,741 AZN

Düzgün cavab: B

15. ACH şirkəti 1 yanvar 20X1-ci ildə 500,000 AZN dəyərində borc aləti aldı. Onun əsas məbləği 550,000 AZN idi və 5 ildən sonra geri ödənməli idi. Borc alətinin məbləğinə müvafiq olaraq, hər hesabat ilinin sonu 6% sabit faiz dərəcəsinə uyğun ödəniş olunmalı idi. Alət 8% effektiv faiz dərəcəsinə malikdir və amortizasiya olunmuş maya dəyəri metodu ilə saxlanılır.

Qeyd olunan əməliyyatlardan sonra aşağıdakı tapşırıqları yerinə yetirin.

1. Şirkətin 31 dekabr 20X1-ci il tarixində başa çatan il üçün Mənfəət və Zərər Haqqında Hesabatında borc aləti ilə bağlı tanınmalı olduğu məbləğ nə qədərdir? (2 bal)
2. Borc aləti 31 dekabr 20X2-ci il tarixində başa çatan il üçün şirkətin Maliyyə Vəziyyəti Haqqında Hesabatında hansı məbləğdə göstərilməlidir? (3 bal)

Düzgün cavab:

1. 33,000 AZN
2. 514,560 AZN